

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В РОБОТІ З ДИТЯЧИМ ХОРОМ

У статті розкрито особливості формування компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва в роботі з дитячим хором. Доведено, що професійна підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва до роботи з дитячим хором має бути творчо спрямованою, враховувати індивідуальні можливості студентів, містити музично-теоретичні й виконавські освітні компоненти, включати підготовку вчителя-музиканта до різних видів і форм вокально-хорової роботи з дітьми різного шкільного віку, в якій він виступатиме в ролі виконавця, концертмейстера, акомпаніатора та ілюстратора. Наголошено, що сучасна школа потребує нових форм і методів організації музичної діяльності школярів, які сприятимуть розвитку музичної культури та інтересу учнів до музичної творчості.

Ключові слова: *підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва; формування компетентності в роботі з дитячим хором; вокально-хорова робота; вікові особливості музичного розвитку; дитяча музична творчість.*

Постановка проблеми. У державних документах України наголошується на тому, що сучасні вчителі музичного мистецтва мають у своїй творчій педагогічній діяльності не тільки формувати музичну культуру молодого покоління, але й розвивати традиції українського музичного виховання. Особлива увага в сучасній мистецькій освіті ХХІ століття спрямована на проблеми формування компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в роботі з дитячим хором, адже саме дитячий хоровий спів упродовж століть був найбільш популярним і доступним видом дитячої музичної творчості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема професійної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва досліджувалася багатьма відомими вченими. Особливості їхньої підготовки до вокально-хорової роботи в закладах загальної середньої освіти України розглядали у своїх роботах І. Зеленецька, Л. Масол, О. Олексюк, Г. Падалка,

Н. Попович, О. Ростовський, О. Рудницька, Л. Сбітнева, Т. Смирнова, В. Черкасов, О. Щолокова та ін. (більш детальний аналіз наукової літератури з проблеми див. у нашому дослідженні (Юнда, 2021)). Однак динамічно змінювані соціально-економічні й культурні умови потребують нових досліджень, які будуть враховувати стан розвитку суспільства, стратегію реформування вітчизняної освіти та вимоги міжнародних стандартів.

Метою статті є дослідження особливостей формування компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва в роботі з дитячим хором.

Методами дослідження обрано теоретичний аналіз – для уточнення сутності поняття «формування компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва»; систематизацію, який дав змогу виявити особливості формування найбільш вагомих компетентностей у Новій українській школі; прогностичний аналіз уможливив визначення перспектив підвищення якості підготовки майбутніх учителів.

Виклад основного матеріалу. Провідний вітчизняний науковець у галузі педагогіки мистецтва Л. Масол (2006) акцентує увагу на необхідності формування компетентності вчителя музичного мистецтва в роботі з дитячим хором, яка є важливим складником його професійного розвитку. Цей процес є складним і поетапним, спрямованим на формування вокально-хорових знань, умінь і навичок майбутніх фахівців. Він повинен забезпечуватися відповідною науково-методичною системою (формами, методами і способами навчання) та сприяти розумінню студентами завдань сучасної музично-педагогічної освіти, принципів і методів музично-естетичного виховання школярів, набуттю навичок використання сучасних методів вокально-хорового навчання в практичній роботі (с. 24-27).

Професор, відомий знавець специфіки роботи з дитячими хоровими колективами Л. Сбітнева (2011) переконливо доводить, що у вищому закладі освіти майбутній учитель музичного мистецтва має отримати підготовку до різноманітних видів і форм творчої вокально-хорової роботи з дітьми різного шкільного віку, де він буде виступати водночас у ролі виконавця, концерт-мейстера, акомпаніатора та ілюстратора. Такі навички необхідні в

педагогічній діяльності майбутнього фахівця, адже він розвиватиме в учнів асоціативно-образне мислення, емоційну сферу, творчу уяву, загальні та спеціальні музичні здібності, позитивні особистісні якості (с. 161-167).

В іншій науковій статті Л. Сбітнева (2010) розкриває широкий діапазон професійних умінь майбутнього вчителя музичного мистецтва, необхідних для ефективної творчої роботи з дитячим хором, а саме:

- мислити художніми образами дитячих хорових творів, володіти інтонаційно-образною мовою вокально-хорового мистецтва;
- моделювати творчий процес на заняттях, спираючись на здобутий музично-творчий і вокально-хоровий досвід учнів;
- знати сутність вокально-хорової роботи зі школярами та сучасний стан дитячого вокально-хорового виконавства в країні;
- усвідомлювати особливості вокально-хорової роботи з дітьми різного шкільного віку;
- уміти створювати емоційні ситуації на вокально-хорових заняттях, стимулювати дитячу музичну творчість;
- бути обізнаним із новими принципами та методами в галузі музичної педагогіки тощо (с. 27-33).

Професор В. Черкасов (2014) наголошує, що важливими компонентами професійного становлення майбутніх фахівців є спрямованість майбутнього вчителя музичного мистецтва на вокально-хорову діяльність з учнями та усвідомлення вагомості вокально-хорового виховання в розвитку здібностей школярів. Не менш значущими є набуття знань, навичок практичної вокально-хорової роботи, здатність до створення емоційних ситуацій у процесі роботи над художніми образами вокально-хорових дитячих творів. Когнітивний і емоційний компоненти вчений вважає фундаментальними саме в підготовці майбутнього вчителя музичного мистецтва, адже вони спроможні виявляти сутність особистості музиканта-педагога (с. 250-262).

Компетентність учителя музичного мистецтва в роботі з дитячим хором є новою сучасною одиницею виміру підготовленості фахівця до професійної музично-педагогічної діяльності. Ми розуміємо досліджувану компетентність як складник

професійної компетентності, динамічне інтегративне особистісне утворення, що характеризує здатність застосовувати знання, уміння, навички й особистісні творчі якості в процесі вокально-хорової роботи з дитячим хором, що виявляється в: умінні використовувати вокально-хорові навички у вокально-хоровій роботі; здійснювати художньо-педагогічний аналіз творів; усвідомлювати стиль виконання різножанрових вокально-хорових творів для дитячих хорів; ураховувати особливості розвитку дитячого голосу, види вокально-хорової роботи з дитячим хором; володіти методиками розвитку дитячого голосу, знаннями про специфіку організаційної роботи в дитячому хорі; уміти доносити до свідомості дітей смисл і розкривати художній образ вокально-хорових творів з допомогою різноманітних засобів вокально-хорової виразності (Юнда, 2021, с. 9-10).

Аналіз освітньо-професійних програм «Середня освіта. Музичне мистецтво», розроблених в університетах України, переконує в тому, що компетентність майбутнього вчителя музичного мистецтва в роботі з дитячим хором формується під час вивчення таких освітніх компонентів: «Методика музичного виховання», «Хорознавство та методика роботи з хором», «Диригування», «Вокальний клас», «Хоровий клас», «Практикум роботи з хором», «Фортепіано» та ін. Ці навчальні дисципліни спрямовано на формування професійних специфічних навичок, розвиток творчих здібностей, необхідних майбутньому фахівцеві у вокально-хоровій діяльності.

Варто підкреслити важливість циклу музично-теоретичних дисциплін, які формують у майбутніх учителів знання про історію становлення музичного мистецтва, розуміння музичних жанрів і стилів, здатність до аналізу форми твору, засобів художньої виразності, визначення його тонального та ладо-функціонального плану тощо. Неабияку роль у майбутній вокально-хоровій діяльності вчителя відіграє вміння підбирати акомпанемент до мелодій пісні, інтерпретувати художні образи музичних творів, усвідомлювати їх сенс і педагогічний потенціал.

У процесі вивчення таких дисциплін, як «Методика музичного виховання», «Хорознавство та методика роботи з хором», «Основи вокальної методики», «Практикум роботи з

хором», «Практикум шкільного репертуару» та інших у студентів формуються уявлення про специфіку, принципи, методи та прийоми вокально-хорової роботи зі школярами різного віку, етапи роботи над вокально-хоровими творами, вміння аналізувати вокально-хорові твори, усвідомлювати кожну музичну фразу в контексті художнього образу та реалізовувати знання на практиці (Олексюк, 2006, с. 32-39). Не викликає сумнівів, що вищеназвані дисципліни вдосконалюють у студентів педагогічні, вокально-хорові, вокально-слухові та виконавські навички, сприяють розвитку здатності до самостійної роботи над розкриттям художніх образів вокально-хорових творів.

Аналіз науково-методичної літератури свідчить про те, що тісна взаємодія вокально-хорових та інструментально-виконавських дисциплін є важливою умовою якісної професійної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва до роботи з дитячим хором. Так, у репертуарних планах із індивідуально-практичних дисциплін («Вокальний клас», «Диригування», «Основний музичний інструмент») враховуються індивідуально-типологічні, психологічні та художньо-естетичні особливості розвитку студентів, рівень виконавської підготовки майбутніх фахівців, володіння ними вокальною, диригентською та інструментальною техніками.

Основним завданням вокально-хорової підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва є формування вокально-хорових знань і навичок та вміння застосовувати їх у практичній вокально-хоровій діяльності з дитячим творчим колективом. Майбутні вчителі музичного мистецтва повинні розуміти жанрові особливості дитячих вокально-хорових творів, здійснювати їх детальний художньо-педагогічний аналіз; знати сучасні методики розвитку та охорони дитячих голосів, усвідомлювати принципи і методи організаційно-методичної роботи зі школярами; володіти методами розвитку інтересу до творчої діяльності в дитячому шкільному колективі (Падалка, 2008, с. 63-69).

Безперечно, формуванню компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва в роботі з дитячим хором сприяє виробнича педагогічна практика, у ході якої створюються реальні

умови для апробації теоретичних знань і практичних умінь і навичок, творчого пошуку і розвитку ініціативності у вокально-хоровій діяльності; студенти набувають досвіду самостійної роботи з дитячими колективами (хорами, вокальними ансамблями, малими формами); переживають перші успіхи і невдачі, що впливає на модальність мотиваційно-ціннісного ставлення майбутніх фахівців до роботи з дитячим хором.

Висновки. Отже, сформованість компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва в роботі з дитячим хором є важливою умовою розвитку музичної культури молодого покоління; професійна підготовка фахівців має бути творчо спрямованою, враховувати індивідуальні можливості кожного студента, рівень сформованості його музично-теоретичної та виконавської компетентності; включати підготовку вчителя-музиканта до різних видів і форм творчої вокально-хорової роботи з дітьми різного шкільного віку, в якій він виступатиме в ролі виконавця, концертмейстера, акомпаніатора та ілюстратора.

Вважаємо **перспективним** пошук шляхів залучення школярів до багатих традицій вокально-хорової культури України та розвитку їхнього інтересу до музичної творчості.

Список використаної літератури

- Масол, Л. М. (2006). *Загальна мистецька освіта: теорія і практика: Монографія*. Київ: Промінь.
- Олексюк, О. М. (2006). *Музична педагогіка: Навчальний посібник для студентів ВНЗ культури і мистецтв*. Київ: КНУК.
- Падалка, Г. М. (2008). *Педагогіка мистецтва*. Київ: Освіта України.
- Сбітнева, Л. М. (2010). Напрямки професійної підготовки майбутніх учителів музики до практичної роботи в загальноосвітній школі. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*, 22(209), 27-33.
- Сбитнева, Л. Н. (2011). Формирование профессиональных музыкальных компетенций будущих учителей музыки. В *Интегративная психология и педагогика в полиэтническом регионе: Сборник материалов международной конференции*. (Вып. 6, с.161-167). Майкоп: Изд-во О.Г. Магарина.
- Черкасов, В. Ф. (2014). *Теорія і методика музичної освіти: Підручник*. Кіровоград: КЛПІ.
- Юнда, В. В. (2021). *Підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва до роботи з дитячим хором* (Автореф. дис. канд. пед. наук). ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка». Старобільськ.

Viktoria Yunda

FEATURES OF FORMATION OF FUTURE MUSIC TEACHER'S COMPETENCE IN WORKING WITH CHILDREN'S CHOIR

The article reveals the peculiarities of the formation of future music teachers' competence in working with children's choirs. It is emphasized that the formation of future professionals' competence is an essential condition for the development of the musical culture of the younger generation, children's interest in the traditions of the musical culture of the Ukrainian people's creative music, and vocal and choral work in children's choir promotes musical abilities and emotional sphere. It is proven that the professional training of future music teachers to work with children's school choirs should be creative, taking into account individual capabilities, music theory, and performance training of students. It is revealed that the future music teacher must be prepared for various types and forms of creative vocal and choral work with children of different school ages, in which the future music teacher will perform as an educational institution, accompanist, accompanist, and illustrator.

It is emphasized that the modern school needs new forms and methods in the organization of musical activity for schoolchildren, which will promote the development of musical culture and interest of pupils in musical creativity.

Keywords: *preparation of the future music teacher; formation of competence in working with children's choir; vocal-choral work; vocal-choral repertoire; age features of musical development; children's musical creativity.*

References

- Masol, L. M. (2006). *Zahalna mystetska osvita: teoriia i praktyka: Monohrafiia [General art education: theory and practice: Monograph]*. Kyiv: Promin [in Ukrainian].
- Oleksiuk, O. M. (2006). *Muzychna pedahohika: Navchalnyi posibnyk dlia studentiv VNZ kultury i mystetstv [Music pedagogy: Educational manual for students of the University of Culture and Arts]*. Kyiv: KNUK [in Ukrainian].
- Padalka, H. M. (2008). *Pedahohika mystetstva [Art pedagogy]*. Kyiv: Osvita Ukrainy [in Ukrainian].
- Sbitnieva, L. M. (2010). *Napriamky profesiinnoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv muzyky do praktychnoi roboty v zahalnoosvitnii shkoli [Directions of professional training of future music teachers for practical work in secondary schools]*. *Visnyk LNU imeni Tarasa Shevchenka*, 22(209), 27-33 [in Ukrainian].
- Sbitneva, L. N. (2011). *Formirovanie professionalnykh muzykalnykh kompetencij budushhih uchitelej muzyki [Formation of professional musical competences of future music teachers]*. In *Integrativnaja psihologija i pedagogika v polijetnicheskom regione: Sbornik materialov mezhdunarodnoj konferencii*. (Vol. 6, p. 161-167). Majkop: Izd-vo O. G. Magarina [in Russian].
- Cherkasov, V. F. (2014). *Teoriia i metodyka muzychnoi osvity: Pidruchnyk [Theory and methodology of music education: Textbook]*. Kirovohrad: KLPI [in Ukrainian].
- Yunda, V. V. (2021). *Pidhotovka maibutnoho vchytelia muzychnoho mystetstva do roboty z dytiachym khorom* (Ext. abstract of PhD diss.). DZ «Luhanskyi natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka». Starobilsk [in Ukrainian].

Одержано 08.06.2022 р.